HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א)עשר שנים מלך שמואל בעצמו שנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו ושלשים (א) א] ושבע שמלך דוד:

מתני' א חטאת היחיד שכפרו בעליה מתה ושל צבור אינה מתה רבי יהודה אומר ב] תמות ג ר"ש אומר מה ב מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ג ובחטאת שמתו ד] (ב) בעליה דברים אמורים ביחיד ולא בצבור אף שכפרו בעליה [א] ועיברה שנתה ב ביחיד דברים אמורים ולא בציבור: **גמ'** ת"ר מהו אומר [1] חטאת יביא מנין למקדיש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה ה] קיימת והרי שתיהן עומדות מנין ג שאיזו מהן שירצה יביא ת"ל ד חטאת ו] (ג) יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת ולא שתים ואותה שניה מה תהא עליה אמר רב המנונא תניא ר' יהודה אומר תרעה רבי שמעון אומר ד תמות ומי אמר ר' יהודה תרעה והא ר' יהודה תמות שמעינן ליה איפוך רבי יהודה אומר תמות ר' שמעון אומר תרעה ומי אמר ר"ש תרעה והא(ה) ז] אמר רבי ו שמעון חמש חטאות מתות אלא ח] (א"ל) לעולם לא תיפוך ולא קשה כאן ז באבודה בשעת הפרשה כאן באבודה בשעת כפרה ואיבעית אימא אידי ואידי בשעת הפרשה ולא ז קשה הא רבי יהודה אליבא דרבי הא רבי יהודה אליבא דרבנן ומי ט] איכא למאן דאמר חטאת ציבור שכפרו בעלים מתה והתניא

עשר שנים מלך שמואל בעצמו. יחידי בלא שאול הלכך שנה עשירית אינה נמנית באותן מ' שנה י]. [ב] ל"ז מלך דוד קודם למרדו של אבשלום יא] הא מילתא פירש רבי במקום אחר כן שנה עשירית לשמואל היתה לגדולתו של שמואל ולא נפקא לן מקרא בהדיא אלא מדלא משכחת לה מ' שנה למניינא אחרינא ולא וחשוב יב] למיתתו של עלי שהיא תחילת גדולתו של שמואל עד שנת מרדו של אבשלום מ"ט שנה י"ג לשמואל ושאול [ג] ושלשים ושש לדוד ועלי מת כשנשבה הארון שנא' (שמואל א ד) ויהי כהזכירו וגו' וכתיב (שם ו) ויהי ארון ה' בשדה פלשתים יג] ז' חדשים הביאוהו יד] פלשתים (שם ז) ויבאו אנשי קרית יערים וגו' וכשמלך דוד בירושלים על כל ישראל הביא משם את הארון כדכתיב (שם ב ו) ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב (שם א ז) ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו כ' שנה [ד] לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון טו] [ה] (ד) ומהן מלך שמואל בעצמו טז] י"א שנה ושאול עם שמואל ב' שנים כדכתיב (שם יג) ושתי שנים מלך וגו' ושמואל לא מת קודם לשאול אלא ד' חדשי' שכך מפורש בספר שמואל (שם כה) ושמואל מת וגו' יז] וכתיב בתריה (שם כז) ויאמר דוד [וגו'] עתה אספה יום אחד ביד שאול וגו' וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב (שם) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וד' חדשים מצינו י"ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי עד שמלך דוד ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי ארבעים יח] וכו' לא מהן ט' שנים לשמואל קודם ששאלו להם מלך הרי מ' שנים משאלו המלוכה עד שנת מרדו של אבשלום ועד בכלל והכי תניא בסדר עולם היא שנת שלשים ושש למלכות דוד יט] וה"ג עשר שנים מלך שמואל בעצמו [ו] כ] ושנה אחת שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש לדוד ואני הוספתי משלי על זה. ועוד לא וחשוב נמי מלידתו של שמואל ותמלא כמו כן שי"ג שנה נהג שמואל שררה על ישראל דאמר מר בסדר עולם ועלי הכהן יושב על הכסא כא] והיא מרת נפש וגו' (ח) כב] ובאותה שנה נתמנה עלי להיות שופט על ישראל (ט) והוא שפט את ישראל ארבעים שנה לא מהן שנה אחת לעיבורו נמלא שמואל בן ל"ט שנה בשעה שנתנבא ועלה לגדולה למשעה שמת עלי כג] זרחה שמשו של שמואל י"ג שנה לשררותו דכל שנותיו לא היו אלא נ"ב כדנפקא לן בעלמא (מ"ק (י) כג) מעד הגמל הנער דהיינו כ"ד חדש כדי הנקת תינוק והדר וישב שם עד עולם עולמו של יובל דהיינו נ' שנה ובהללו י"ג שנה כד] היו מובלעים השתי שנים שמלך שאול שהרי שניהם מתו בשנה אחת כדמפרש למעלה: **מתני' שכיפרו הבעלים.** שאבדה ונתכפר באחרת ונמלאת הראשונה: **ושל ליבור.** שכפרו באחרת: **אינה מתה.** לחטאות (ס) המתות כה](הפנימיות) הלכה למשה מסיני בהא מסכתא [יח.] וס"ל לת"ק דשל יחיד גמירי ולא של ליבור: **תמות.** דבלבור נמי גמירי: **אמר רבי שמעון מה מלינו כו'.** כלומר קי"ל חמשה חטאות מתות חטאת שמתו בעליה ושכפרו בעליה ושעיברה שנתה כו] ולד חטאת ותמורת חטאת וכי היכי דתלת מינייהו לאו בליבור גמירי דהא לא משכחת להו בקרבנות לבור ולד חטאת כז](לא משכחת בליבור) דאין נקבה בליבור כח]ותמורת חטאת נמי אין קרבן ליבור עושה תמורה [יג.] ושמתו בעליה אין הליבור מתים כדאמרי' לקמן בגמרא [ע"ב]: **אף שכפרו בעליה ושעברה שנתה.** אע"ג דמלינן לאשכוחינהו בליבור לא גמירי דמתות: כט] **גמ' מהו אומר חטאת יביא.** למה לי למיכתב (ויקרא ד) אם כבש יביא קרבנו לחטאת לכתוב אם כבש קרבנו לחטאת וגו': **יביאנה.** סיפיה דקרא נקבה תמימה יביאנה: **ר' שמעון אומר תמות.** דחטאת יחיד שכיפרו בעליה היא: ל] **והאמר רבי יהודה תמות.** לא] דהכי שמעת ליה במתני' אפי' גבי ליבור וכל שכן יחיד: **והאמר ר"ש.** במתני' גבי יחיד חמשה חטאות מתות וקחשיב להך חטאת שכפרו בעליה וקתני ביחיד דברים אמורים: **אבודה בשעת הפרשה.** שלא בשעת כפרה דנמלאת הראשונה קודם שנתכפר בשניה כדקתני בברייתא בההיא קאמר רבי יהודה דתרעה דלא גמירי דמתה לרבי יהודה אלא היכא דנמלאת לאחר שנתכפרו הבעלים ודקתני מתניתין תמות באבודה בשעת כפרה גרסינן דאף בשעת כפרתו בשניה היתה עדיין לב] הראשונה אבודה: **אידי ואידי בשעת הפרשה.** שנמלאת קודם כפרת השניה ומתניתין דקאמר לרבי יהודה תמות רבי יהודה קאמר לה אליבא דרבי דאמר לקמן בפרק ולד חטאת (דף כב:) במשנה אבודה בשעת הפרשה אע"פ שנמלאת קודם כפרה מתה וברייתא דקאמר רבי יהודה תרעה אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי קאמר לה דאמרי אין חטאת מתה אלא שנמלאת לאחר שנתכפרו הבעלים: **ומי איכא למ"ד כו'.** אמתני' פריך:

כיולא

ושלשים ושש שמלך דוד. ה"ג והיינו ארבעים שנה משאלו להם מלך ושנת עשירית לשמואל שאלו להן מלך היה מן המנין של ארבעים שנה ומנלן דשמואל שפט ישראל י"ג שנה שהרי כשמת עלי אז נשבה הארון כדכתיב ויהי לג]בהביאה את ארון האלהים ואז נתמנה שמואל מיד אחר מיתת עלי וכתיב ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים והביאוהו בקרית יערים ודוד כשמלך על ישראל לקחו משם והביאו בירושלים כדכתיב ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו (עד) עשרים שנה לא מהן שבע שנים שמלך דוד בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול פי' באותה שנה שמשחו שמואל אותה שנה לא היתה שלימה לשאול שמקצתה היה שמואל נגיד על ישראל ושתי שנים שמלך שאול בעצמו וגם שמואל היה חי שהרי שמואל לא מת אלא ארבעה חדשים קודם שאול שכן מצינו מפורש בספר שמואל ושמואל מת וגו' וכתיב ויאמר דוד [וגו'] אספה יום אחד ביד שאול וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וארבעה חדשים מצינו י"ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי לד](ומלך דוד) ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי מ"ט לא מהן ט' שנים קודם ששאלו להן מלך שהרי בשנה עשירית שאלו להן מלך והעשירית ממנין הארבעים הרי מ' שנים משאלו מלך עד מרדו של אבשלום ועד בכלל לה]והשלשה עשר שני' שמלך שמואל בעצמו ושנה אחת שמלך שאול ושמואל וב' שנים שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש שמלך דוד [ז] ותימה לפ"ז הא דתניא בסדר עולם שמלך דוד חמש שנים אחר המרד שלשה שנים של רעב שנאמר (שמואל ב כא) ויהי רעב שלש שנים שנה אחר שנה ושנה של שיטה דכתיב (שם כד) וישוטו [בכל הארץ] ויבואו מקץ תשעה חדשים ועוד שנה שתיקן משמרות דכתיב (ד"ה א כו) בשנת לו] ארבעים לדוד נדרשו וגו' לריך לומר שנת המרד היתה שנה ראשונה של רעב ויש ספרים דגרסינן שלשים ושבע שמלך דוד ולפ"ז ל"ל שהתחיל הרעב שנה אחת קודם המרד לז]וגם ל"ל שנת עשר לח] לשמואל ששאלו מלך אינו מן המנין של מ' שנה ואינו לריך למנות רק שלש שנים משאול ושלשים ושבעה מדוד הרי ארבעים ובסדר עולם תניא רבי נהוראי אומר שנת ל"ה למלכות דוד היה המרד (י) ולפי דבריו לא מלינו מ' שנה משמאלו מלך עד שמרד אבשלום וי"מ למנות לט] י"ג של שמואל כל שנותיו של שמואל הרמתי היו נ"ב שנה שהרי כשהגמל שמואל הביאתו חנה לירושלים ואז היה לו מסתמא ב' שנים כדרך הנקת תינוק וכתיב וישב שם עד עולם והיינו נ' שנים דהוא עולמו של יובל ותפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי מ] וקיי"ל דארבעים שנה שפט עלי את ישראל לא מהן שנה מעיבורו דשמואל נשתיירו ל"ט שנה דעלי נשתיירו י"ג שנים לשמואל דמיד כשמת עלי נתמנה שמואל דאמר מר (קדושין דף עב:) וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל נמלא דשררתו של שמואל התחילה כשהיה בן ל' ותשע ונמשכה י"ג שנה:

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הל"א:

כא ג ד מיי' שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וְאִם כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְקֵבָה תְמִימָה יְבִיאֶנָּה: ויקרא ד לב

מוסף רש"י

עשר שנים מלך שמואל בעצמו. דאותה שנה ששאלו להם מלך היא שנה עשירית לשמואל הרמתי, ושנה אחת מלכו שמואל ושאול יחד, שהיה שאול הולך אחר עצת שמואל עד שסרח במעשה אגג וסר שמואל מעליו, כדכתיב (ש"א טו) ולא יסף שמואל לראות את שאול וגו' ומלך שוב שאול שתי שנים, והן שכתוב במקרא (שם יג) ושתי שנים מלך על ישראל, דלא חשיב אותם דמלך שמואל בהדיה, והיינו דאמרינן במסכת תענית (ה:) מי גרם לשאול שישב בגבעה שתי שנים ומחלה תפילתו של שמואל ברמה, דבלאו שנה ראשונה סרח ונגזרה עליו מיתה אלא שעמדה לו תפלת שמואל (זבחים קיח:).

שינויי נוסחאות

א] ושבע. נ"א וששׁ שמלך דוד הרי ארבעים שנה (ש"מ) ב] במשנה שבמשניות איתא ימותו ג] תמות אמר ר"ש מה (ש"מ) ד] בעליה ביחיד דברים אמורים (ש"מ) ה] תיבת קיימת נמחק (ש"מ) ו] חטאת יביא יכול יביא (ש"מ) ז] אמר. ס"א תניא ר"ש אומר חמש חטאות מתות (ש"מ) ח] אלא (תיבת אמר ליה נמחק) לעולם לא תיפוך ולא קשיא (ש"מ) ט] ומי. ס"א וסבר רבי יהודה חטאת כו' (ש"מ) י] שנה ושנה אחת שמלך כו' דשמואל לא העמיד מלך אלא באמצע שנת י"א ולא היתה שלימה לשאול כי מקצתה היה שמואל נגיד הס"ד. ומה"ד ל"ז שנה מלך (ש"מ) יא] אבשלום הרי ארבעים הא מלתא כו' אחר כן. לפי שמשהתחיל שמואל לנהוג שררה לא חי אלא י"ג שנה צא מהן ד' אחרונים להשלים ל"ו דדוד נמצא שהיתה שנה עשירית לגדולתו (ש"מ) יב] צא וחשוב ממיתתו של עלי שהיא כו' של שמואל שנאמר וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל (קידושין עב:) עד שנת (ש"מ) יג] ז' חדשים ואח"כ הביאוהו (ש"מ) יד] צ"ל והביאוהו פלשתים וכו' (מרא"ב) טו] בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנה ושאול עם שמואל שנה אחת ושאול ב' שנים (ש"מ) טז] בעצמו י' שנה ושנה אחת שמלך שאול עם שמואל וב' שמלך שאול בעצמו כדכתיב. (צ"ק) יז] וכתיב בתריה וכו' עי' רש"ש דל"ג בתריה. יח] ארבעים ותשע. תיבת וכו' ל"ש (ש"מ) יט] דוד והשלש עשר שנים עשר מלך וה"ג עשר שנים מלך שמואל בעצמו ושנה אחת שמלך שאול ושמואל וב' שנים שמלך שאול בעצמו (ש"מ) כ] ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו. כצ"ל (רש"ש) כא] הכסא וגו' והיא (ש"מ) כב] ובאותו היום נתמנה (ש"מ) כג] עלי הוא עמד להיות שופט דאמר מר וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל ונשתיירו י"ג (ש"מ) כד] שנה מובלעים, תיבת שנה נמחק (ש"מ) כה] צ"ק מ"ז, כו] שנתה וולד חטאת (ש"מ) כז] רש"ק מ"ז, כח] צ"ק מוחק עד סוף המשנה, כט] דמתות הס"ד ומה"ד דברים אמורים דמתות הס"ד (ש"מ) ל] והא רבי יהודה (ש"מ) לא] תיבת דהכי נמחק (ש"מ) לב] הראשונה אבודה שלא היתה שניה... ועומדת אלא כבר היתה קריבה ועדין ראשונה אבודה אידי ואידי וכו' (ש"מ) לג] צ"ל כהזכירו לד] צ"ק מ"ז. עד שמלך דוד. (רש"ש) לה]ועד בכלל והיו' שנים שמלך (צ"ק) לו] בשנת ארבעים למלכות דוד נדרשו וגו' וצריך לומר כצ"ל (רש"ש) לז] עי' רש"ק, לח] עשירית של שמואל אות ל' נמחק (ש"מ) לט] וי"מ למנות י"ג של שמואל שהרי כל וכו' כצ"ל (רש"ש) מ] צ"ל וקי"ל דתפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי וארבעים שנה וכו' (מרא"ב)

מסורת הש"ס

א) [זבחים קיח:], ב) הוריות ו:, ג) [לקמן טז. וש"נ], ד) [צ"ל יביא וכ"א בת"כ פרק יא ע"ש], ה) [עי' תוס' זבחים דף קי"ב ע"א ד"ה בשעיר נשיא. ש"מ], ו) הוריות ו: [לקמן כג: כד.], ז) [עי' תוס' מעילה דף י ע"א ד"ה רישא. ש"מ], ח) [ש"א א], ט) [שמואל א ד'. (מרא"כ)], י) [צ"ל כח. ובתענית ה: מבואר היטב בפרש"י ד"ה ימיו], כ) ובמס' נזיר תירץ דמקץ מ' שנה לאו דוקא אלא תחילת מ' שנה קרי נמי מקץ ע"ש,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושלשים (ושבע) תז"מ ונ"ב ג' רש"י וששׁ: (ב) שם במשנה שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא: (ג) גמ' ת"ל חטאת יביא יכול: (ד) רש"י ד"ה עשר שנים וכו' לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון וי"ג שנה מהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים וא' שנה מלך שאול עם שמואל וב' שנים מלך שאול לבד כדכתיב ושתי שנים: (ה) ד"ה אינה מתה לחטאות הפנימיות המתות הלכה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ועיברה. נ"ל ועברה וכן בכל הש"ס בגמ' ורש"י: [ב] רש"י ד"ה עשר. ל"ז מלך כו'. הוא לפי גירסא ראשונה: [ג] בא"ד ושלשים ושש כו'. הוא כגי' סדר עולם ולזה הסכים רש"י: [ד] בא"ד לא מהן כו'. אע"ג דלדוד מלך שם עוד ו' חדשים לא כנגדן ז' חדשים שהיה הארון בשדה פלשתים: [ה] בא"ד ומהן מלך כו' עד ב' שנים. זה גי' רבו אבל רש"י גרים לקמן כגי' הגמ'. ושמואל לא מת כו'. הוצרך לזה לגרסתו אבל לפי גי' הגמ' א"צ לזה: [ו] בא"ד ושנה כו'. נ"ל דלמדו מקרא דכתיב (שמואל א יג) בן שנה שאול כו' דאין לו פי' לפשטי' דקרא אבל השתא ניחא דה"ק כשהי' שנה למלכו אז מלך ב' שנים לאפוקי שנה ראשונה דלא מלך בעצמו: [ז] תד"ה ושלשים. ותימה כו'. ול"נ דהרי מלך ו' חדשים יותר על ארבע וגם שנה של שיטה אינה שלימה:

רבינו גרשום

שלשים ושבע שמלך דוד. אותו זמן: **אמר רבי שמעון** מה מצינו בוולד חטאת ובתמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה דמתות דביחיד דברים אמורים **ולא בצבור.** כך מפרש ר' שמעון בגמרא בברייתא ואי אתה יכול לומר וולד חטאת בצבור שאין חטאת הצבור נקבה כו': **אף חטאת שכיפרו בעלים** ומי שעברה שנתה דמתות ביחיד דברים אמורים **ולא בצבור: מהו אומר חטאת יביא.** כלומר מה צורך לכתוב אם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה, לכתוב הכי אם כבש קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה א) כל שכן חטאת שכיפרו בעלים דיחיד דתמות דגבי יחיד לא פליגי: **ולא קשיא.** הא דקאמר ר' יהודה רועה: **כאן באבודה ונמצאת בשעת הפרשת שניה.** קודם הקרבה הואיל ואיזו שירצה יכול להקריב הלכך אין מתה שניה אלא רועה: **כאן באבודה.** ונמצאת שלא בשעת הפרשה אלא לאחר הקרבה דכבר כיפר הילכך מתה: **ואיבעית אימא אידי ואידי.** דנמצאת בשעת הפרשה: **ולא קשיא.** הא דתני רועה היינו ר' יהודה **אליבא** דרבנן כדתנן בפרק וולד חטאת המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת ראשונה והרי שתיהן תמימות אחת מהן תקרב חטאת ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצא כו': והא דתני מתה היינו **רבי יהודה אליבא דרבי:**

א) נ"ל והא ר"י תמות שמעינן אפי' בחטאת ליבור וכ"ש חטאת וכו'.

שיטה מקובצת

ושל צבור אינן מתות. כדמפרש ואזיל דמה מצינו בולד חטאת כו'. פי' מתוס' שכתבו לשון קונטרס: **והא ר"י תמות כו'.** והשתא לא הוי נחית כלל לחלק בין שתיהן עומדות לנמצאת אחר כפרה. פי' מתוס' כנ"ל: **לעולם לא תיפוך ולא קשיא.** דר"י אדר"י דמתניתין איירי באבודה בשעת כפרה ולכך אמר תמות אבל בשתיהן עומדו' דנמצאת קודם כפרה ואינה אבודה אלא בשעת הפרשה רועה ואידי ואידי אליבא דרבנן דרבי ולומר א)דהא דאמרינן חמש חטאות מתות היינו לאחר כפרה דהא מפורש במעילה (ע' לקמן כד.) דאפילו במפריש שתי חטאות לאחריות אמר ר"ש תמות דה' חטאות מתות סתמא קתני בין כיפרו בין לא כיפרו ואפילו באחריות. פי' מתוס' שכתבו לשון קונט' כנ"ל: **יהודה.** עי' בספר כריתות (דף לד): **רש"י ד"ה עשר שנים וכו' י"ג שנה מובלעים.** גליון ואע"ג דמת שמואל ארבע חדשים קודם שאול משכחת שנותיו שלמים שבאותה שנה שנתמנה עלי נולד לסוף שמנה חדשים ועלו באותה שנה ארבעה חדשים והיו שנותיו שלמים מיום אל יום. וי"מ דוד משמלך חי ארבעים שנה וששה חדשים כדכתיב בחברון שבע שנים ובירושלים שלשים ושלש, וניחא למ"ד חמש ושלשים והיינו לפי חשבון ארבעים שנה ולא יותר דלא חשיב ששה חדשים אבל קרא מקץ ארבעים שנה חשיב הששה חדשים וגם ניחא דמשכחת שתי חמש שנים אחר המרד: **תו' ד"ה ושלשים ושבע וכו'.** ויש ספרים דגרסי שלשים ושבע דדוד ולפי זה אין צריך למנות אלא ג' של שאול, אבל קשה איך חי דוד אחר המרד חמש שנים ואפילו יהיה שנת המרד שנה ראשונה של רעב מ"מ תחסר שנה, ובסדר עולם (פ' יד) תניא ר' נהוראי אומר כו', והשתא ניחא שתמצא ה' שנים אחר המרד בלא דוחק, אבל קשה בשמעתין דכי נמי מנינן עשירית של שמואל אינו כי אם ל"ט שנים. תוס' אחרות: **שם מ' שנה משאלו מלך עד שמרד אבשלום.** גליון וצריך לומר מקץ ארבעים שנה ר"ל בתחילה כמו מקץ שבע שנים ואין בין מרד למרד רק ל"ט שנה ולדידיה משכחת שפיר חמשה שנים שחי אחר המרד:

א) נראה דל"ל ולא מצי לתרץ כן אליבא דר"ש ולומר דהא דאמר ר"ש חמש וכו'.